

ASPIRİN'İN ÖYKÜSÜ

Alman kimyacı Felix Hoffmann, aspirin'in etkin maddesini bulmak için tam 12 yıl uğraştı. 1899 da ağrıları durdurmak için kullanılan bu ilaç büyük bir zafer kazandı: Bütün dünya artık onu tanımıştı. Bugün bildiğimiz birçok yeni şeyler var; aspirin yalnız ateş ve ağrıları durduran bir ilaç değildir. Amerika'da kliniklerde onun yeni etkileri denenmektedir.

Bundan ikibin yıl önce, eski Yunanlılar doğum ağrılarına karşı, söğüt yapraklarından yapılmış bir çayı tavsiye ederlerdi. Bin yıl kadar öncede İngiltere'de *Cadı*'lar ondan ılımlı bir "uyuşturucu şerbet" yaparlardı. 1887 de Kimyacı Felix Hoffmann, romatizmadan ıstırap çeken babasının ağrılarını hafifletmek için etkin bir ilaç ara-maya başladı. Söğüt ağacı kabuklarının acı maddeleri onun da hoşuna gitti. Eberfeld'deki Bayer Fabrikalarında *asetilsalisil-asidin* sentezini başardı. Bu, söğüt kabuklarının etkin maddesinin saf ve elle tutulabilen bir şekliydi. İşte 1899 yılının 6 Mart'ında bu maddeye resmen "Aspirin" adı verildi ve piyasaya çıkarıldı. Aynı yıl içinde bu yeni ağrı ilacı bütün dünyada tanındı ve "Bayer" in adı da aynı şekilde her tarafa yayıldı.

Aspirin Moskova'ya kadar gitti ve doktorlar onu Çar'ın oğlunun eklem ağrılarına karşı kullandılar. Gerçi aspirin prensin ağrı-larını azalttı, fakat kahtım yoluyla onda bulunun kan hastalığının arazını arttırdı. O zaman sarayda büyük bir nüfuza sahip olan Papaz Rasputin bunun üzerine derhal aspirinin kullanılmasını yasakladı ve dok-torları da prensin odasından kovarak sürgüne yolladı.

O zaman bu olay, aspirinin ikinci bir etkisinin ortaya çıkarılmasında önemli bir rol oynayabilirdi, fakat kimse ona aldırış

bile etmedi. Bu, uzun zamandan beri aspirinin herkesin kullandığı basit bir ev ilacı olmasından sonra, birden bire onun yeni bir "roket yörüngesine" oturtulma-sına neden oluverdi:

Çünkü o şimdi basit bir "başağrısı ila-cından" kalp ve beyin sektesinde (durma-sında) ve akciğer ambolisinde, *hayat kurtar-cı* olma yolundadır.

Bir taraftan da onun kullanıldığı hasta-lıkların listesi gittikçe uzamaktadır: *Şeker hastalığı, Böbrek hastalıkları, Kangren ve nekros, bazı kör olma vakaları, romatizma, artiritis, eklem iltihapları, ameliyat sonrası iltihaplar*. Son yıllarda yapılan deneylerde, aspirinde akla hayale gelmeyen niteliklerin bulunabileceği olasılığını meydana çıkar-mıştır.

Örneğin aspirin'in havat kurtarıcı etki-lerinin bulunabilmesi için, Amerikan Hü-kümeti 16 milyon dolarlık bir finansman programı başlatmıştır. Seçme 45 klinik 4500 deney insanı üç yıl süreyle incelemeyi üzerine almıştır ki, bunlar son elli yıl için-de en azından bir *kalp enfarktüsü*'ü geçirmiş kişilerdir.

Bu "deney kobayları" kura çekilerek iki gruba ayrılmışlardır. Bir grup sünde bir tane aspirin, öteki kontrol grubunda bir

"placebo" adlı bir şeker tableti verilmektedir. Her iki grup da çok sıkı tıbbi kontrol altına alınmıştır. Özel ev doktorları hiç olmazsa onları yılda iki kez eşaslı bir kontrole tabi tutmaktadır. Bütün bu deneylerden beklenen sonuç, aspirin'in kan damarlarında meydana gelen kan pıhtılarının önüne geçip geçemeyeceğini saptamaktır.

Atardamarlarda yağ birikintileri halinde oturan ve kalp kaslarına veya beyine giden kan akımına engel olan bu kan pıhtılarıdır. Bunlar, oksijen ve beslenme maddelerinin gerekli olan yerlerine varmasına engel olurlar. Eğer bunlar akciğer yollarını tıkarlarsa o zaman sonuç bir amboli'dir.

Araştırmacıların şimdiye kadar üzerinde durdukları nokta, yağlı maddelerin atardamarlarda birikmesine mani olmak veya onları bertaraf etmektir. Bu araştırma bir çıkmaz sokakta saplana kaldı, zira birikinti veya kalıntılarının nasıl meydana geldiği tamamiyle saptanamıyordu. Kolesterol (veya kolesterin) biricik "şeytan" olarak kabul ediliyordu. Bugün gittikçe daha birçok faktörlerden kuşku lanılmaktadır. Sonuçlar hâlâ alınmış değildir.

Bundan dolayı araştırmacılar büsbütün başka bir yol tutmaya karar verdiler: Kan levhacıklarının (Trombozit) üzerinde durular ve onların birikmelerine engel olmaya çalıştılar. Buna karşı birçok ilaç vardır ve *Leverhusen*'den gelen aspirin bunların en basiti, en tehlikesizi ve en ucuzu görünmektedir. Aspirin'in etkisi hakkındaki bilmece böylece 100 yıl sonra bulunmuş oldu. O vücuttaki hormona benzeyen *Prostaglandin*'lerin üremesini frenlemektedir. Bu fren etkisi, ateşin ve iltihapların düşmesine ve böylece bunların sebep olduğu ağrıların azalmasına neden oluyordu. Bundan başka *Prostaglandin*'lerin damar sistemindeki kan pıhtılaşmasıyla bir ilintisi olduğu görülmüyordu.

Aspirin'in kan pıhtılaşmasını yavaşlatması ve kan pıhtılaşmasını engellemesi üzerine olan kuşku gerçi Rasputin zamanından değil, fakat 20 yıldan beri araştırmacıların zihinlerini işgal ediyordu. Elli'li yılların başlangıcında Kaliforniya'lı hekim

Dr. L.L. Craven'in on yıldan beri günde devamlı iki aspirin alan, yuvarlak 8000 hastasından hiçbirini kalp enfarktüsü veya beyin sektesine çarptırılmamışlardı.

Uzmanlar bu basit ev doktoruna aldırmadılar. Çünkü o "bilimsel" yollardan gitmemişti. O şeker tabletleriyle "beslediği" bir kontrol grubu ile çalışmamıştı. 15 yıl sonra New York şehrindeki bir doktor, devamlı surette aspirin alan hastalara kayan yaraların o kadar çabuk iyileşmediğini gözlemişti. Bunun üzerine dört bir yandan bir "dedektif" çalışmasına başlandı. İngiltere'de 1974 yılında araştırmacılar bir kalp enfarktüsü geçirmiş olan 600 hastadan, şeker (placebo) tableti alan gruba oranla % 25 daha az hastanın ikinci bir enfarktüstten öldüğünü saptayabildiler.

Bu haber, *Boston Üniversite Kliniğinde* aynı çeşit bir gözlem yapan doktorlar tarafından da desteklendi. Kalp enfarktüsüne çarpılan hastalar öteki hastalıklara tutulan hastalardan ortalama çok daha az aspirin almışlardı.

Aspirinin kalp hastalarına yaptığı etki hakkındaki bu haberlere paralel olarak aspirinin "*işemik nöbetleri*"de azalttığı gözlemlerde saptanmıştır. Bunlar beyinde meydana gelen geçici nitelikteki kan boşluğu durumlarıdır. İlkönce küçük beyin sekteleriyle geçici körlük ve konuşma bozuklukları kendini gösterir, fakat devamı halinde öldürücü bir "inme" sebep olabilirler. Bu hususta Texas ve Kanada'da yapılan deneyler özellikle aspirinin *Sulfinypracon* ile beraber verildiği takdirde iyi neticeler alındığını göstermektedir.

Bununla birlikte, doktorlar şimdilik aspirine her şeyi iyi eden bir ilaç olarak bakma hususunda çekingen davranmaktadırlar. Örneğin Avustralya'da yapılan bir deneyde aspirinin hamile kadınlarda kansızlık, doğum güçlükleri ve hatta ölü doğumlara sebep olduğu görülmüştür. Bu kadınların doğurduğu birkaç süt bebeğinde kanın güç pıhtılaşığı da ölçülmüştür.

Araştırma, bu ihtiyar yeni "mucize ilacın" birçok iyi, faydalı taraflarını meydana

çıkarmıştır, fakat sakıncaları da gözden uzak tutulmamalıdır.

Tromboz ve kalp enfarktüsü* ne karşı kullanılacak aspirinler şimdi özel şekilde ambalajlar içinde satılmaktadır. Her gün ve uzun zaman aspirin yutmak zorunda olan herkes, midesine daha fazla dikkat etmek zorundadır. Bunun için Bayer firması *Calparit* adında yeni bir *asetilsalisil-asit* özel ambalaj piyasaya çıkarmıştır. Bu maddenin her kırıntısı ince bir plastikte sarılmıştır. Kapsüller mideyi geçtikten sonra bağırsaklarda açılmakta ve etkin madde burada etkisini göstermektedir.

Birçok insanlara aspirin hiç bir fayda vermez, çünkü onlar bir tek tablet alırlar.

Aspirin öteki ilaçlara uymayan bir ölçü ile ölçülmelidir. Modern hap ve drajelerin büyük bir kısmı şeker, süt asiti, un ve daha başka benzeri maddelerden oluşur. Asıl etkin madde bunların içinde saklıdır ve görülmez. Onların ufak bir miktarı büyük bir etkinlik gösterirler.

Aspirin'de durum değişiktir, bütün bir tablet *asetilsalisil-asit*'ten meydana gelir ve bu 0.5 gram ağırlığındadır. Fakat aspirin'in etkin dozu *bir gram*'dır. Onun için aspirinin işe yaraması isteniliyorsa daima iki aspirin beraber alınmalıdır.

VITAL'den Nüvit OSMAY

***

- Bir dilim börekteki enerji, erkeği 35 dakika, kadını 50 dakika koşturacak yeterlidir.

***

- Amerikalıların günlük çöp atımı, toplam olarak 500 milyon ton olarak hesaplanıyor.

***

- Bir dakikalık sürede ciğerlerin aldığı hava ile kalbin pompaladığı kan aynı hacimde; takriben 6 litre. Fakat stres halinde, ciğerlerin alıp verdiği hava kapasitesi, kalbin kan kapasitesini aşıyor.

***

- İnsan, saç dökülmesine uğrayan pek az tür canlıdan biri. Ama bu, diğer hayvanlardan daha az kıl (saç) taşıdığı anlamına gelmiyor. Bizde de bir goril'deki kadar "follikül" var; fakat bizim kıllarımız daha çok tüy halinde olduğundan az görünüyor.

***

- Gebe bir kadındaki hipertansiyon, doğacak çocuk üzerinde kalp hastalıklarına eğilim artırıcı etki yapıyor. Florida Üniversitesinde yapılan bir araştırmada, hipertansiyona neden olan maddelerin kalbi büyüttüğü ortaya çıktı. Araştırmacılar gebe farelere "angiotensin II" enjekte edince, yavru farenin kalbi büyümüş bulundu. Tansiyonlu ana-baba, çocuklarını kalp büyümesine karşı koruyacak önlemi almalıdır. Böyle doğan çocuklar ise, erken kontrol suretiyle, ilerde bir kalp krizinden korunmuş olurlar.